

Kalendárium březen

Sluneční svit se oproti konci února dále prodlužuje, denní teploty stoupají, začíná předjaří. Včelstva již plodují, na Josefa (19. 3.) by měla mít založeno 10–20 dm². Pak podle obecně známého pravidla mohou 40 dnů využít snůšku z řepky. Přínos je prakticky celý měsíc nižší než spotřeba. Probíhá výměna zimní generace a nejsilnější včelstva zakládají koncem měsíce trubčinu.

Pokud nejsou příznivé podmínky k prohlídce včelstev, pozorujeme aktivitu včel na česně, donášení pylu, čistotu kolem česna a na letáku. Přínos pylu znamená, že včelstvo ploduje, aktivita včel na česně signalizuje dobrý zdravotní stav. Bezletovost nebo líná aktivita, případně pokálené okolí česna signalizují, že včelstvo je slabé, nosematické apod.

K hlavním úkolům na včelnici patří mimo jiné jarní prohlídka. Nutné nápravy nenormálních stavů vyčtených ze spadu na podložkách jsme provedli koncem ledna a v únoru. Pokud se teplota vzduchu blíží 10 °C, dá se předpokládat další růst teploty a je slunečno, pak můžeme bez obav přikročit k jarní prohlídce. Nejprve si však samozřejmě připravíme vše potřebné, např. rezervní zásobní plasty či vhodné souše k zakladení (tmavší žemlové barvy). Ve včelstvích pracujeme rychle, aby úlový prostor zbytečně nevychladl.

Včelstva podle sily rozdělíme do tří skupin: silná a středně silná, která skýtají záruku zdárného rozvoje, třetí skupinu pak tvoří včelstva slabá. U silných a středně silných včelstev dbáme na to, aby v každé uličce byl dostatek zásob. Počátkem měsíce je to významné zejména u úlových systémů, kde chomáč nemá v tuto dobu možnost se přesunout mezi plasty. U nástavkových úlů je výhodné, když včelstvo ploduje v horním nástavku a nástavek se zásobami jsme již

přemístili pod něj. Včely postupně přenášejí zásoby nahoru a tím se také rozprodí život ve včelstvu. U zimování ve dvou nástavcích často nastává situace, kdy včelstvo má založeno plodové těleso v horním nástavku a přitom v horním nástavku je také mnoho zásob a matka skoro nemá kde klást. V tomto případě jeden až dva zásobní plasty přemístíme do spodního nástavku

silně nosematické, je lepší ho zrušit usmrcením, mrtvolky spálit, úl řádně vydezinfikovat a plasty vyvařit na vosk. Pro dobrý účinek dezinfekce musíme dřevěné části řádně mechanicky očistit, jako dezinfekční roztok je pak možné použít 5% hydroxid sodný nebo 10% roztok sody, případně relativně nový dezinfekční prostředek na bázi jodu BeeSafe.

Na nosemu zatím nemáme lék, z hlediska prevence je tedy důležité chovat silná včelstva a nechat je hodně stavět. Nosematické slabochy nemá smysl podněcovat a posilovat. Stojí to totiž hodně pracovního času a ve výsledku bychom stejně znova zazimovali včelstvo, které bude s velkou pravděpodobností opět nosematické, a zdroj nákazy tedy zůstane na stanovišti.

Zlikvidovaná nebo spojená včelstva nahrazujeme oddělky v květnu a počátkem června. Ty pak vykazují velkou vitalitu a při dobrém vedení zazimujeme zdravé včelstvo. Tvorbu oddělů si popíšeme v dubnovém čísle.

A co dělat se včelstvy, která v nástavkových úlech obsedají jen polovinu nebo něco málo přes polovinu jednoho nástavku? Taková včelstva můžeme komorovat, přičemž o této metodě jsem psal v rámci Kalendáře v minulém čísle (2/2020). Znovu ovšem zdůrazňuji, že při komorování je nutné, aby byl prostor pro plodování dobře odsednutý včelami a také dobře zateplený ekvivalentem aspoň 5cm pěnového polyetylenu.

Při jarní prohlídce postupujeme od včelstva ke včelstvu. Nyní si popíšeme prohlídku při zimování včelstva na jednom patře – nástavku a v případech, kdy včelstvo sedí jen v horním nástavku a nástavek

Nosematické slabochy nemá smysl podněcovat a posilovat

a na jejich místo dáme souše vhodné k zakladení – ne panenské, ale spíše tmavší žemlové barvy. Včely i zde začnou přenášet zásoby nahoru a tím se „podněcuji“.

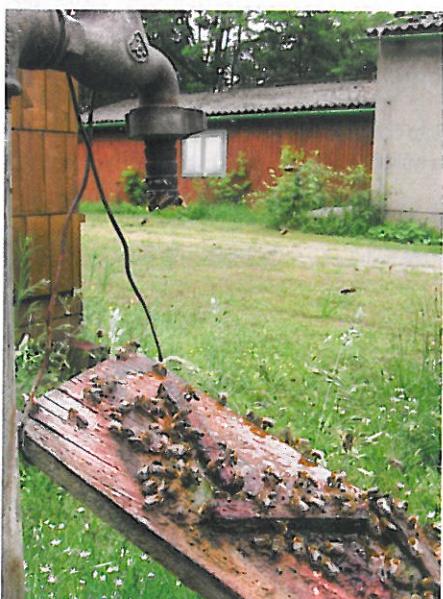
Nejvíce starostí budeme mít pochopitelně se slabými včelstvy. U nich je užitečné vědět, zda nejsou nosematická. Kdo odebírá zimní mrtvolky na vyšetření na nosemu, ten má tuto úlohu vyřešenou. Problém vznikne tehdy, pokud nosematické včelstvo spojíme se zdravým, jelikož spojené včelstvo je pak nosematické. To může mít za následek v lepším případě opožděný vývoj, v tom horším pak včelstvo nemusí přežít, zejména pokud v dubnu panuje nepříznivé počasí. Pokud je slabé včelstvo

Jedna z variant včelího napajedla

Foto: Dalibor Titěra

Kapající kohoutek

Foto: Dalibor Titěra

Vrba bílá

Foto: Luděka Čížková

Vrba líkrovatá

Foto: Luděka Čížková

pod ním není obsazen včelami, a jsou tam tedy jen prázdné souše. Po sejmoutí stropní fólie nebo přes čistou průhlednou fólii vidíme obsazenost uliček. Z centra sezení povytáhneme plášt a podíváme se, zda je na něm plod, zda je pravidelný a zda není příliš mezerovitý. Na okraji plodového tělesa, spíše jako krycí plást, by měl být aspoň z jedné strany plášt pylový. V době jarní prohlídky by měl být v každé uličce aspoň minimální věnec glycidových zásob, uprostřed sezení o výšce 2 cm. Musíme si uvědomit, že po prohlídce se může ochladit a včely pak několik dnů nebudou moci přecházet mezi plasty. Pokud jsou při pěti obsednutých uličkách dvě až tři neobsednuté, tak včelstvo zúžime, případně zakomorujeme.

V době jarní prohlídky by včelstvo mělo mít minimálně pět, lépe ovšem osm až deset kilogramů zásob, to záleží na sile včelstva. Kilogram zásob odpovídá přibližně třem čtverečním decimetrům oboustranně zavíckovaného plástu. Není možné počítat s tím, že si včelstva v březnu pro svou potřebu vše donesou, spotřeba je vyšší než přínos. Pokud je zásob nedostatek, můžeme přidat zásobní plást na okraj plodového tělesa, nad sezení můžeme dát placku těsta, případně pokrmit roztokem 1:1. Zde dáváme důraz na uteplení krmítka.

Někdy naopak nastávají případy, kdy je v sezení včelstva nadbytek zásob, a matka tudíž nemá místo ke kladení a vytvoření plodového tělesa. Zde nezbývá než minimálně jeden zásobní plást vyměnit za souš vhodnou ke kladení (ne panenskou) a zásobní plást uložíme do skříně nebo do nástavku pod sezení včelstva.

Při přípravě včelstev na zimu jsme dbali, aby strůpek byl pro vodní páru propustný. Při jarní prohlídce ho pak upravujeme např. přikrytím fólie tak, aby byl pro vodní páru propustný naopak co nejméně.

Při vedení včelstev v nástavkových úlech se řídíme metodikou ošetřování včelstev v daném systému, několik zásad je však společných. Pokud včelstvo sedí a plo-

duje v druhém nástavku shora a horní nástavek se zásobami je bez jakéhokoliv plodu, podsadíme jej pod plodový nástavek. Tato situace někdy nastává u nízkonástavkových úlů, u kombinovaného použití vysokých a nízkých nástavků, případně i u Dadant systému. Zásoby z podstaveného nástavku včely vynášejí nahoru a aktivizují včelstvo v potřebné činnosti. Při záměně nástavků se neřídíme datem v kalendáři, ale stavem v přírodě (fenologickými fázemi) a hlavně silou včelstev a obsednutím zaměněných nástavků. Při záměně musí být horní nástavek obsednut plně a spodní minimálně z poloviny, lépe ze dvou třetin. Pokud záměnu uděláme příliš brzy, včelstvo podtrhneme v rozvoji. Pokud se se záměnou opozdíme, přijdeme o „podněcovací efekt“. Často se diskutuje o otevírání oček v jednotlivých nástavcích. Toto je zpravidla upraveno v metodice ošetřování v jednotlivých systémech.

Dostatečně velké a během sezony nikdy nevysychající napajedlo je velice důležité a mnohdy jeho význam není doceněný. Napajedlo umisťujeme ve vzdálenosti desítek metrů od stanoviště mimo hlavní letové dráhy včel. Je výhodné vybrat slunečné místo a slunce tak využít k ohřevu vody na odběrném místě.

A jak zařídit, aby se včely v napajedle netopily? Jednou z dobrých možností je nechat odkapávat vodu na šikmém prkénku opatřené šikmými laťkami nebo zárezy, prkénko je nutné aspoň jednou za týden očistit a vydězinifikovat. Vhodné je zařídit odběr vody z kamenné drtí, oblázků nebo hrubého písku v tekoucí nebo stojaté vodě. Ideální řešení odběru vody je komplikované, protože pokud například včela saje vodu z vodorovné plochy, může při tom kálet. To platí především pro nosematické včely. Lze tomu zabránit např. obrácenými 5kg lahve mi s krmnými víčky nebo úzkým odběrním prostorem např. u napáječky pro drůbež.

Důležitá je i vzdálenost raných zdrojů pylu od stanoviště včelstev. V březnu i později v našich končinách bývá nestálé

Líska je zdrojem pylu v předjaří

Foto: Marie Beranová

počasí, kdy dochází k rychlým ochlazením po dešťových a sněhových přeháňkách. Pokud včely musí letět daleko, mnoho se jich při prudkém ochlazení do úlu nevrátí. Umístění pylodárných dřevin tedy musíme řešit při jejich plánované výsadbě.

Březen, spíše tedy počátek března, je doba vhodná k náteru plodu na stanovištích s nálezem vyšším než tři roztoči na včelstvo. Jarní ošetření je nařízeno v „Metodice kontroly zdraví zvířat a nařízené vakcinace na rok 2020“, vydané Státní veterinární správou. K ošetření se používají registrované přípravky v souladu s příbalovou informací. Ošetření musí být ukončeno do 15. dubna, ale je výhodné ho provést co nejdříve, dokud jsou plochy plodu ještě malé. Nejlepších výsledků jsme v pokusech dosahli nátěrem zavíckovaného plodu roztokem fluvalinátu, tj. pět kapek M-1AER na 50 ml vody, s následnou fumigací Varidolem 125 mg. Někdy se doporučuje udělat toto ošetření i při nálezu nad dva roztoče na včelstvo. To platí především v případech, kdy se z objektivních příčin nevyšetřila veškerá měl spadlá v úlu za 30 dnů. Například když v období před odběrem měli došlo k proletu nebo při manipulaci s měl k nechtěným ztrátám.

Dr. Ing. František Kamler